

Андрій МОВЧУН,
*викладач Рівненського економіко-гуманітарного коледжу,
аспірант МЕНУ імені академіка Степана Дем'янчука*

ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВОЇ ГРИ В ПІДГОТОВЦІ ЮРИСТІВ

Анотація

Стаття присвячена педагогічним основам використання ділових ігор. Вивчаються та аналізуються питання *сутності*, основні ознаки, принципи та проблемні сторони використання ділової гри в підготовці юристів.

Ключові слова: методи активного навчання, ділові ігри, підготовка майбутніх юристів.

Аннотация

Статья посвящена педагогическим основаниям использования деловых игр. Изучаются и анализируются вопросы сущности, главные признаки, принципы и проблемные стороны использования деловых игр в подготовке юристов.

Ключевые слова: методы активного обучения, деловые игры, подготовка будущих юристов.

Annotation

The article is dedicated to the pedagogical principles of using simulation games. The questions of meaning, main attributes, principles and problem sides of using simulation games in preparation of lawyers are explored and analyzed.

Keywords: methods of active study, imitation game, study of future lawyers.

Удосконалення підготовки фахівців взагалі і юристів зокрема є надзвичайно актуальною педагогічною проблемою, вирішення якої тісно пов'язується із впровадженням у навчальний процес методів активного навчання. Одним із найскладніших однак найефективніших методів активного навчання вважаються ділові ігри.

У спеціальній літературі є різні підходи до розуміння сутності ділової гри. На думку О. В. Козлова і М. Л. Разу, під діловою грою слід

розуміти імітаційний управлінський процес, тобто процес вироблення і прийняття рішення для конкретної ситуації в умовах поетапного багатоступеневого уточнення необхідних чинників, аналізу інформації, що додатково надходить і виробляється в ході гри [9, с. 8]. Тобто, згадані вище вчені акцентують свою увагу на процесуальних аспектах ділової гри. Основну увагу змістовим аспектам ділової гри приділяє Б.Айсмонтас, який визначає її як форму відтворення предметного та соціального змісту майбутньої професійної діяльності спеціаліста, моделювання тих систем відношень, які характерні для цієї діяльності, моделювання професійних проблем, реальних протиріч та труднощів, з якими стикаються у типових професійних проблемних ситуаціях [1, с. 102].

На нашу думку останнє визначення найбільш повно відтворює сутність ділових ігор, які використовуються у професійній підготовці майбутніх фахівців.

Дослідження проблем сутності та розробка основних елементів ділових ігор розпочалася ще у 30-х рр. минулого століття. Однак лише у 70-80-х рр. з'являються перші наукові праці присвячені проблемам використання ділових ігор в підготовці фахівців для різних сфер суспільного життя [2; 6]. На той час не проводилося досліджень що стосувалися б специфіки використання ділових ігор при вивченні окремих навчальних дисциплін чи при підготовці фахівців певної спеціальності. Такі наукові роботи почали з'являтися наприкінці ХХ- на початку ХХІ ст. [8; 12].

Однак на даний час не має спеціального дослідження яке стосувалося б використання ділових ігор у підготовці юристів. У даній науковій статті ми не ставимо завданням дослідити усю різноманітність питань що стосуються використання ділової гри при вивченні юридичних дисциплін, а метою є лише розкрити основні принципи, характерні ознаки та проблемні аспекти використання ділової гри в підготовці майбутніх юристів.

Було б перебільшенням сказати що проблема використання ділової гри в підготовці юристів не досліджувалися взагалі. Відповідній тематиці присвячено ряд наукових публікацій. Крім того розроблені методичні рекомендації та збірники ділових ігор для студентів юридичних спеціальностей. Однак недостатність наукового обґрунтування, розробки специфічних особливостей та розбіжності вчених у

принципових питаннях обумовлюють необхідність проведення комплексної наукової розробки даної проблеми.

В порівнянні з іншими методами навчання ділова гра має свою специфіку, яка розкривається через особливості, до яких зокрема належать: груповий, діяльний та ігровий її характер.

Дослідження будь-якого явища неможливо здійснити без виділення ознак які відрізняють його від подібних. На думку науковців до таких ознак ділової гри можна віднести: 1) моделювання процесу діяльності спеціалістів з вироблення управлінських рішень; 2) розподіл ролей між учасниками гри; 3) розмежування рольових цілей при виробленні рішень; 4) взаємодія учасників, що виконують ті чи інші ролі; 5) наявність загальних цілей у ігрового колективу в цілому; 6) колективне вироблення учасниками гри рішень; 7) реалізація в процесі гри «ланцюжка рішень»; 8) багатоальтернативність рішень; 9) наявність керованої емоційної напруги; 10) наявність розгалуженої системи індивідуальної та групової оцінки діяльності учасників гри. Інші дотримуються позиції, що ознак діловою гри значно менше і до таких зокрема належить: 1) умовність гри; 2) символічний, не утилітарний характер ігрової діяльності; 3) невизначеність гри; 4) просторово-часова особливість ділової гри.

Для якісного проведення ділової гри і забезпечення її максимального навчального, виховного та розвивального значення необхідно, щоб під час організації та управління діловою грою були враховані основні принципи, на яких базується проведення ділової гри: 1) принцип співпраці, полягає в прагненні керівника досягти учасниками гри творчої інтерпретації ігрової інформації; 2) принцип можливості реалізації, зводиться до формування впевненості в учасників щодо досягнення цілей та завдань ділової гри; 3) принцип управління емоційно-інтелектуальним фоном, сутність якого розкриваються через ретельне врахування особистих інтересів і рівня підготовленості учасників гри; 4) принцип співпадіння оцінок знаходить свій вияв через співпадіння думок окремих учасників для здійснення спільної діяльності; 5) принцип мажорності, виявляється через створення позитивної атмосфери при проведенні гри.

Окремої уваги заслуговує висвітлення проблемних аспектів використання ділової гри. Науковці, зокрема виділяють проблеми підго-

товки і проведення ділової гри. До проблемних моментів підготовки ділової гри відносять:

1) відбір учасників ділової гри. Проблемність даної дії пов'язується з наявністю двох основних симптомокомплексів особистих якостей, які не дають можливостей приймати участь у діловій грі: а) нездатністю до ігрової діяльності; б) Нездатністю до групової діяльності;

2) розподіл ролей між учасниками ділової гри. Складність даної дії полягає в нерівнозначності ролей, а відтак для вдалого проведення ділової гри необхідно враховувати особисті якості кожного учасника, його становище по відношенню до інших учасників. З метою подолання проблемних аспектів розподілу ігрових ролей дослідники рекомендують використовувати метод соціометрії.

3) вимоги до соціально-психологічної підготовки керівника ділової гри. Виділяються три основні компоненти готовності керівника до проведення ділової гри: а) загальнотеоретичні знання із соціальної психології; б) вміння реалізувати теоретичні знання в практичній діяльності; в) особиста готовність керувати проведенням ділової гри.

Проблемні моменти також можуть виникати під час проведення ділової гри. Залежно від причин, що їх викликали вони поділяються на: 1) проблеми, що об'єктивно виникають в силу суперечливого характеру розвитку групових взаємовідносин (переміщення на гру особистих відносин поза нею, виникнення конфлікту в межах ігрових ролей, що впливає і на відносини поза грою, використання ігрових ситуацій для вирішення особистих проблем); 2) ускладнення, що спричиняються психологічно неграмотним втручанням (чи невтручанням) в перебіг ігрового процесу керівника ділової гри.

Отже, проаналізувавши основні теоретичні положення щодо сутності та закономірностей процесу проведення ділових ігор можна констатувати, що для проведення ділової гри недостатньо лише формального визначення основних завдань і кола учасників ділової гри, необхідно крім того ще враховувати ряд факторів» що стосуються специфіки ігрового методу, особистих якостей учасників та керівника ділової гри Узагальнено такі обставини можна назвати педагогічними основами проведення ділової гри і їх необхідно враховувати для забезпечення позитивного навчального, виховного та розвиваль-

ного впливу на учасників ділової гри.

Література:

1. Айсмонтас Б. Б. Теория обучения: Схемы и тесты. - М.: Из-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002. - 176с.
2. Бельников Я. М., Бирштейн М. М. Деловые игры. - Рига: Авотс, 1989. - 304 с.
3. Васильев В. А. Деловые игры при подготовке следователей // Правоведение. — 1989. — №2. — С. 67-69.
4. Винокуров К.Ю. Применение на занятиях активных форм обучения в процессе преподавания юридических дисциплин//Проблемы модернизации юридического образования: материалы «круглого стола» 15 февраля 2007 г. /отв. ред. Ю.Е. Винокуров. - М.: Изд-во Моск. гуманит. ун-та, 2007. — С. 69-72.
- I. 5. Воровка МЛ. Ділова гра як засіб підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності: Дис. .. канд. пед. наук. —Запоріжжя, 2007. —178 с.
6. Гидрович СР, Сыроежин И.М. Игровое моделирование экономических процессов (деловые игры). - М.: Экономика, 1976. -116 с.
7. Гинзбург Я. С., Коряк Н.М. Социально-психологическое сопровождение деловых игр//Игровое моделирование: методология и практика /АН СССР. Ин-т истории, филологии и философии; Отв. Ред.. И.С. Ладенко. —Новороссийск: Наука, 1987. — С 61-77.
8. Друзь Ю.М Педагогічні умови використання ділової гри в підготовці студентів до іншомовного спілкування: Дис... канд. пед. наук— К., 2000. — 186с.
9. Козлова О В., РазумЛ.Л. Деловые игры и их роль в повышении квалификации кадров. - М.: Знание, 1978. - 64 с.
10. Молдован В. В. Навчальні ігри з кримінального процесу // Кримінальний процес України. Практикум: Навчальний посібник. — К.: Алерта, 2006. — С. 204 -272.
- II. Молдован В. В. Совершенствовать методику обучения студентов юридических вузов // Правоведение. — 1989. — №3. — С. 76-78.
12. Полещук І. Ф. Підвищення рівня професійної підготовки сту-

дентів економічних спеціальностей засобами ігрових форм навчання. — К, 2005. — 200с.

13. Сборник сценариев долеых игр по юридическим дисциплинам: Учебно-методическое пособие/Под общ ред.. Ю.Е. Винокурова. — 2-е изд., перераб и доп. — М.: Издательство «Экзамен», 2004. — 192 с. Н Тарасов А.А.,

14. Таран А. С., Юношев С.В. Деловая игра «Учебный уголовный процесс»: Учеб, пособие. — Самара: Изд-во «Самарский университет», 2003. —36 с.